

HỘI NGHỊ BỘ TRƯỞNG NGOẠI GIAO DIỄN ĐÀN HỢP TÁC Á – ÂU (ASEM) LẦN THỨ 10

PGS. TSKH. Trần Nguyễn Tuyên

Ban Đối ngoại Trung ương

1. Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao Diễn đàn Hợp tác Á – Âu (ASEM) lần thứ 10 (FMM 10) diễn ra trong 2 ngày 6-7/6/2011 tại thành phố Gôđônô của Hunggari đã kết thúc với việc thông qua Tuyên bố Chủ tịch với nhiều quyết định quan trọng về phương hướng và chương trình hợp tác của Diễn đàn. Hội nghị lần này đánh dấu mốc mới trong bước phát triển của diễn đàn ASEM, đây là Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao đầu tiên của 48 thành viên ASEM, sau đợt mở rộng lần thứ ba tại Hội nghị cấp cao ASEM 8 (tháng 10/2010) cùng với sự tham gia của cao ủy Phụ trách Đối ngoại của Liên minh Châu Âu và Tổng Thư ký ASEAN. Hội nghị đã tiến hành 5 phiên thảo luận tập trung vào chủ đề bao trùm là ***“Hợp tác cùng ứng phó với các thách thức an ninh phi truyền thống”***, thể hiện sự quan tâm chung của các đại biểu tham gia về tình hình quốc tế, khu vực cũng như hợp tác trong ASEM.

Trong các phiên thảo luận về các vấn đề toàn cầu và an ninh phi truyền thống, nhiều thành viên Diễn đàn nhất trí cho rằng, cùng với những thách thức an ninh phi truyền thống vốn có, thế giới nói chung và hai châu lục Á – Âu nói riêng đang đứng trước hàng loạt thách thức phi truyền thống mới, tác động sâu sắc đến an ninh và sự phát triển của mỗi quốc gia.

Hội nghị cho rằng các vấn đề an ninh phi truyền thống đang diễn ra ngày càng

nhanh, khó lường, tạo những hệ quả chính trị, kinh tế xã hội sâu sắc. Hiện nay đang nổi lên tình trạng nguy cơ khủng hoảng lương thực, hậu quả của biến đổi khí hậu, thiên tai dịch bệnh, nguy cơ an toàn hạt nhân, an ninh năng lượng, gia tăng các hoạt động khủng bố và tội phạm phi quốc gia, vấn đề an ninh trên biển... Thực trạng này tác động đến ổn định an ninh và phát triển ở hai châu lục nói riêng và trên phạm vi toàn cầu nói chung.

Để giải quyết những thách thức này, Hội nghị khẳng định quyết tâm chung triển khai những biện pháp đồng bộ ở cấp quốc gia, khu vực, liên khu vực và quốc tế nhằm giúp giảm thiểu và loại bỏ các nguy cơ tiềm ẩn có thể dẫn tới các cuộc khủng hoảng toàn cầu trong tương lai. Nhiều thành viên của ASEM nhấn mạnh giải pháp tăng cường tham gia đóng góp của Diễn đàn ASEM trong việc giải quyết các vấn đề toàn cầu như: ứng phó với biến đổi khí hậu, giải quyết vấn đề thiên tai, dịch bệnh, bảo đảm nguồn cung cấp lương thực an toàn và bền vững, sử dụng bền vững nguồn nước, đặc biệt nguồn nước đi qua nhiều quốc gia, vấn đề an toàn hạt nhân, an toàn và an ninh trên biển, an ninh năng lượng. Hội nghị quan tâm đến sáng kiến hợp tác giữa các quốc gia ven sông Mê Công và sông Danuýp.

Về sự phục hồi sau khủng hoảng kinh tế tài chính, Hội nghị nhấn mạnh kinh tế thế

giới tuy đang phục hồi song không đồng đều và vẫn phải đương đầu với nhiều rủi ro, nhất là lạm phát cao ở nhiều nước châu Á và châu Âu, khủng hoảng nợ công ở nhiều nước châu Âu (Hy Lạp, Ai-len, Bồ Đào Nha) có chiều hướng lan rộng trong khu vực đồng EUR, mức nợ công của Nhật Bản cũng ở mức báo động hiện nay. Tình trạng lạm phát, kinh tế phát triển nóng gắn với việc đầu cơ gia tăng trong thị trường bất động sản ở nhiều nước châu Á, tỷ lệ thất nghiệp cao, biến động giá cả thực phẩm và năng lượng.

Do vậy các Bộ trưởng nhấn mạnh vấn đề cấp bách hiện nay là cần phải tăng cường hợp tác và phối hợp hiệu quả hơn trên quy mô khu vực và toàn cầu mới có thể khắc phục được các thách thức khó khăn này. ASEM cần tiếp tục đóng góp thiết thực hơn đối với việc giải quyết các vấn đề toàn cầu, nhất là trong việc củng cố hệ thống thương mại đa phương, cần đẩy nhanh kết thúc vòng đàm phán Đôha với kết quả cân bằng, chú trọng đến lợi ích của các nước đang phát triển, thúc đẩy quá trình cải tổ các thể chế tài chính toàn cầu như Ngân hàng Thế giới (WB), Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) theo hướng đảm bảo vai trò của các nền kinh tế mới nổi và các nước đang phát triển. Đồng thời, các nước thành viên ASEM nhất trí tiếp tục nỗ lực phục hồi kinh tế toàn cầu thông qua tăng cường hợp tác kinh tế, thương mại và đầu tư giữa các thành viên, thực hiện xóa đói giảm nghèo ở các nước đang phát triển có thu nhập thấp và trung bình, đảm bảo an sinh xã hội và thực hiện thành công các mục

Hội nghị nhất trí cho rằng với vị trí và tiềm năng to lớn của mình, ASEM ủng hộ các mục tiêu của G20, sắp tới sẽ tham gia chuẩn bị tích cực cho Hội nghị Liên hợp quốc về Phát triển bền vững sẽ tổ chức tại Braxin năm 2012. Các Bộ trưởng nhấn mạnh tầm quan trọng của cách tiếp cận đa phương và hành động chung để xử lý những vấn đề toàn cầu, duy trì hòa bình và an ninh quốc tế, khẳng định vai trò của Liên hợp quốc trong việc giải quyết các vấn đề quốc tế. Hội nghị đã trao đổi các phương hướng cải cách toàn diện Liên hợp quốc cho phù hợp với thực tiễn đời sống ngày nay và nâng cao năng lực của tổ chức này nhằm giải quyết có hiệu quả các thách thức toàn cầu đang nổi lên.

Các thành viên thỏa thuận sẽ phối hợp chặt chẽ để bảo đảm thành công Hội nghị cấp cao ASEM lần thứ 9 sẽ tổ chức lại Lào tháng 11/2012, đồng thời thông qua nhiều sáng kiến và đề xuất mới trong các lĩnh vực như: lao động và việc làm, giáo dục, giao thông vận tải, quản lý bền vững nguồn nước và rừng, hợp tác tiểu vùng, hợp tác giữa các nước ven sông Đanuýp và Mê Công. Đáng chú ý, lần đầu tiên các thành viên ASEM đã nhất trí thông qua việc thành lập nhóm hỗ trợ Chủ tịch Hội nghị ASEM nhằm nâng cao hiệu quả điều phối, hợp tác ASEM, đối phó với những thách thức đòi hỏi của tình hình mới. Các Bộ trưởng Ngoại giao Á – Âu đều nhấn mạnh tầm quan trọng của các cơ chế hợp tác khu vực trong việc duy trì hòa bình, ổn định và phát triển.

Các Bộ trưởng Ngoại giao cũng đánh giá vai trò của Hiệp hội Các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) trong cấu trúc khu vực,

Đông Á (EAC) và thiết lập cơ chế Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN mở rộng (ADMM+), đồng thời ghi nhận những phát triển của liên kết trong Liên minh Châu Âu (EU).

Hội nghị nhất trí cho rằng trong thời gian qua ASEM đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể, tăng cường hợp tác, thể hiện rõ qua số lượng thành viên ngày càng tăng và nhiều nước hiện nay tiếp tục có nguyện vọng tham gia ASEM. Hội nghị nhất trí sẽ tổ chức Hội nghị cấp cao ASEM 9 tại Lào vào năm 2012, Hội nghị Bộ trưởng ngoại giao ASEM lần thứ 11 tại Ấn Độ vào năm 2013 và chuẩn bị cho các Hội nghị Bộ trưởng Giao thông vận tải, Môi trường, Kinh tế, nhất trí thông qua một số biện pháp nâng cao hiệu quả hoạt động điều phối trong ASEM. Hội nghị hoan nghênh ủng hộ việc Việt Nam đăng cai “Hội nghị Bộ trưởng Lao động và Việc làm lần thứ tư” vào năm 2012 và “Hội thảo ASEM không chính thức về nhân quyền” trong năm 2014.

2. Đoàn Đại biểu Việt Nam tham dự Hội nghị do Phó Thủ tướng, Bộ trưởng Ngoại giao Phạm Gia Khiêm dẫn đầu. Với cương vị chủ nhà của Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao ASEM 9 tổ chức tại Hà Nội năm 2009, Phó Thủ tướng đã được mời phát biểu ý kiến ngay sau phát biểu khai mạc của Thủ tướng nước chủ nhà. Tại các phiên thảo luận, Phó Thủ tướng Phạm Gia Khiêm nêu rõ, hợp tác tiếp tục là xu thế chủ đạo trong quan hệ quốc tế đa tầng nấc hiện nay. Tuy nhiên thế giới

đang có nhiều chuyển biến sâu sắc, các thách thức toàn cầu biến đổi nhanh chóng, đan xen nhau và cùng quá trình phục hồi kinh tế không bền vững đang tác động sâu rộng đến các nước, đến tình hình quốc tế và khu vực diễn biến thêm phức tạp.

Phó Thủ tướng nhấn mạnh, trải qua 15 năm kể từ khi hình thành và phát triển, ASEM đã có những bước trưởng thành vượt bậc, thực sự trở thành cầu nối quan trọng và không thể thay thế trong quan hệ đối tác Á – Âu, ngày càng chứng tỏ tính hấp dẫn và sức sống mạnh mẽ. Theo Phó Thủ tướng, trong một thế giới toàn cầu hóa ngày càng phụ thuộc lẫn nhau, những thách thức đặt ra không còn là của từng quốc gia đơn lẻ mà ngày càng có tính xuyên quốc gia, tác động mạnh tới an ninh và phát triển ở hai châu lục với cường độ và quy mô ngày càng gia tăng. Trong đó, trận động đất gây sóng thần ngày 11 tháng 3 vừa qua tại Nhật Bản là một ví dụ điển hình. Thực tế đó đòi hỏi các nước phải có cách nhìn tổng thể và toàn diện, hành động mau chóng và quyết liệt trên các cấp độ quốc gia, khu vực, liên khu vực và toàn cầu. Bên cạnh đó, ASEM cần phối hợp tìm các biện pháp làm cho hợp tác mang tính thực chất hơn, nâng cao hiệu quả điều phối ASEM để diễn đàn có thể phát huy hơn nữa tiềm năng của mình, đóng góp ngày càng hiệu quả vào giải quyết những vấn đề đang đặt ra đối với thế giới, khu vực và mỗi thành viên.

Đề cập tình hình Đông Nam Á, Phó Thủ tướng cho rằng một số vụ việc trên Biển

Đông hiện nay khiến các quốc gia thêm quan ngại về an toàn, an ninh trên biển, đồng thời khẳng định việc duy trì hòa bình, an ninh và ổn định ở khu vực ở Biển Đông là lợi ích chung của các nước trong và ngoài khu vực. Các bên liên quan cần tuân thủ luật pháp quốc tế, nhất là Công ước Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS 1982) và Tuyên bố về Cách ứng xử tại Biển Đông (DOC), nhằm gìn giữ hòa bình, ổn định khu vực và quan hệ hữu nghị, hợp tác giữa các nước.

Đoàn Việt Nam cùng các thành viên khác của ASEAN khẳng định vai trò trung tâm của ASEAN trong cấu trúc khu vực đang định hình, thể hiện rõ ở các nỗ lực mạnh mẽ xây dựng cộng đồng ASEAN vào năm 2015 và làm sâu sắc quan hệ với các đối tác ngoài khu vực. Nhiều thành viên của ASEM chia sẻ đề xuất của Việt Nam về những biện pháp củng cố hòa bình, an ninh và phát triển ở khu vực trước những diễn biến phức tạp gần đây, trong đó có việc đảm bảo an toàn và an ninh trên biển.

Việt Nam cũng đã đề xuất ASEM cần tăng cường hợp tác ứng phó với các thách thức an ninh phi truyền thống, đặc biệt về dự báo biến đổi khí hậu, dự báo sớm thiên tai, cứu hộ cứu nạn, giảm nhẹ tác động của việc biến đổi khí hậu đối với nông nghiệp và môi trường sinh thái, thiết lập mạng lưới thông tin và phối hợp để đảm bảo an toàn và an ninh trên biển, hỗ trợ hợp tác khu vực và tiểu vùng, thực hiện các chương trình phát triển bền vững, gắn kết giữa tăng trưởng kinh tế với việc giải quyết các vấn đề xã hội và bảo vệ môi trường, xóa đói giảm nghèo và thu

hẹp dần khoảng cách phát triển giữa các nước trong khu vực. Việt Nam cũng đề nghị tăng cường hợp tác quản lý, khai thác và sử dụng bền vững các nguồn nước đi qua nhiều lãnh thổ.

Các nước thành viên ASEM đánh giá cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, bày tỏ hài lòng về bước phát triển nhanh chóng trong quan hệ hữu nghị và hợp tác với Việt Nam, đánh giá cao vai trò và những đóng góp của Việt Nam trên cương vị là Chủ tịch ASEAN năm 2010 và chủ nhà của Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao ASEM lần thứ chín năm 2009. Các thành viên nhất trí cần tăng cường các chuyến thăm và cuộc tiếp xúc cấp cao, đẩy mạnh việc triển khai các thỏa thuận đã ký kết và các dự án viện trợ phát triển. Các thành viên cũng thỏa thuận tiếp tục nỗ lực để sớm ký chính thức Hiệp định Quan hệ Hợp tác và Đối tác toàn diện Việt Nam – EU (PCA), tích cực chuẩn bị cho việc khởi động đàm phán FTA Việt Nam – EU, và mở rộng hợp tác trên các lĩnh vực khác. Các bên cùng nhất trí tiếp tục phối hợp lập trường chặt chẽ hơn trên các diễn đàn quốc tế và khu vực, chia sẻ sự quan ngại về những diễn biến phức tạp mới đây ở Biển Đông.

Các kết quả trên góp phần tích cực củng cố nền tảng quan hệ hợp tác dài hạn, cùng có lợi giữa Việt Nam với các đối tác ASEM. Hội nghị hoan nghênh Việt Nam đăng cai “Hội nghị Bộ trưởng ASEM về Lao động và Việc làm lần thứ tư” trong năm 2012 và “Hội thảo ASEM không chính thức về nhân quyền” trong năm 2014.